

LABODJE JEZERO

BALET (plesna predstava)- Labodje jezero

Balet Labodje jezero je Čajkovski napisal po naročilu Velikega gledališča v Moskvi za pičlih osemsto rubljev. Prvič je bil uprizorjen leta 1877 pod baletnim vodstvom Juliusa Reisingerja. Scena in kostumi so bili iz starih zalog, glasbo Čajkovskega pa so delno nadomestili z glasbenimi vložki tedaj popularnega Pognija. Šele dve leti po skladateljevi smrti, leta 1895, sta Marius Petipa in Lev Ivanov ustvarila

koreografijo, ki je še danes temelj najpriljubljenjega in najbolj znanega baleta. Na oder Mariinskega gledališča v Peterburgu sta koreografa postavila vsa štiri dejanja Labodjega jezera, dirigent Riccardo Drigo pa je glasbi vrnil njen polni pomen. Od takrat dalje je ta biser baletne umetnosti začel svoj zmagoslavni pohod. »Koreografska poema, v pravem smislu besede, ples laboda, njegovih družic, princa in njegovega prijatelja, to trepetanje, in žar sovražnosti usode, vsa bežna minljivost kot sanje, vse to je ostalo nedotaknjeno in vse kaže, da bo tako tudi ostalo,« je zapisal Pino Mlakar ob prvi povojni uprizoritvi v Ljubljani leta 1956. In naj je Labodje jezero doživelo še toliko interpretativnih metamorfoz, lahko danes z gotovostjo trdimo, da gre za baletno predstavo, ki ji dvojno življenje ni v ničemer škodovalo. Še več, številne, tudi precej radikalne inscenacije – vloge labodov so plesali celo moški – niso v ničemer zmanjšale pomena klasične postavitve velikega baleta. Labodje jezero ostaja temelj baletne umetnosti in klasika, ki še vedno privablja poznavalce in ljubitelje baletne umetnosti.

Letos mineva osemdeset let od prve postavitve Labodjega jezera na odru Opere in baleta SNG v Ljubljani v koreografiji Vaclava Pohana.

❖ **Napovednik**

LABODJE JEZERO

P. I. Čajkovski

Premiera 17. februarja 2001

Glasba: **Peter Iljič Čajkovski**

Libreto: **V. Begičev, V. Gecler**

Koreografska postavitev: **Irina Lukašova po L. Ivanovu in M. Petipaju**

Scenografija in kostumografija: **Carl Toms (Angleški narodni balet - English National Ballet)**

Baletni solisti, člani baletnega solo zbora in zbora in orkester SNG Opera in balet Ljubljana

Labodje jezero, pravljica o princu Siegfriedu, lepi princesi Odette in demonski Odilie ter zlobnem čarovniku Rotbarthu, ki jo je uglasbil Peter Iljič Čajkovski, je nedvomno najbolj popularno delo na repertoarju baletnih ansamblov vsega sveta in je hkrati tesno povezano z drugimi njegovimi opernimi, simfoničnimi in komornimi deli: v njem je enako mladostno navdušenje, svetlo, lirično sprejemanje življenja, polnost in čistost čustev kot v Evgeniju Onjeginu, koreografski suiti Sneguročki, zgodnjih simfonijah in kvartetih.



Libreto Labodjega jezera se naslanja na pravljичni motiv, kakršnega poznajo različni narodi. To je motiv hudobnih čarovnij, ki spremenijo deklco v ptico (ali zver), in premagovanje teh čarovnij z močjo zveste ljubezni.

Ob premieri 20. februarja 1877 v Moskvi delo ni imelo posebnega uspeha. Očitno niti občinstvo niti gledališče samo tedaj še nista bila pripravljena razumeti glasbe, ki je izvirala iz dramatičnega razvoja vsebine. Svoje pravo življenje je balet zaživel šele 18 let po smrti Čajkovskega leta 1893 v Peterburgu. Na oder sta ga postavila L. Ivanov in M. Petipa. Njuna postavitev je postala klasična verzija baleta. Po predstavah v Varšavi in Pragi ga je

Djagilev pokazal leta 1911 v Londonu in Mordkin istega leta v New Yorku, medtem ko je druge evropske prestolnice ta balet večinoma osvojil šele po drugi svetovni vojni, v Ljubljani pa je bil izveden že 23. novembra 1921 v koreografiji Vaclava Pohana.

Ob postavitvi, ki je vse od premiere februarja 2001 del stalnega repertoarja SNG Opera in balet Ljubljana, je koreografka Irina Lukašova dejala: "Z odsko zgodbo baleta preizkušamo naše dožemanje lepega. Labodje jezero je bilo enkrat pravljica, drugič fantastična poema pa realistična novela ali filozofska pripoved. Toda v vseh interpretacijah je delo ostalo čista lirična in duhovna drama. Ta plesna in popolnoma nerazvozlana umetnina je eno izmed najboljših lirično-romantičnih del koreografske umetnosti. Romantiki so v njem videli odsev realističnega sveta v čarobnem zrcalu poezije. Balet je glasba za oči. Dinamična skulptura, nemi pogovor, telesna deklamacija, lepota, pravi zaklad."

❖ Vstopnica



❖ Balet

Baletna literatura je zelo izdatna in na splošno spreminjajo fantazije polni koreografij ne šteto glasbenih del v konkretna ali abstraktna baletna dogajanja. »Konkretna« in »abstraktna« pomenijo tu isto kot v slikarstvu. Konkretno: nekaj, kar predstavlja nekaj konkretnega ali figurativnega. Abstraktna pa je igra luči, barv, gibanja, linij, grobo povedano nekaj, kar »ni« predstavlljivo ali naj se ne predstavlja. Vzporedno v glasbi je to »absolutna« in »opisna« ali »programska« glasba. Konkretni balet je, denimo, znano »Labodje jezero« Čajkovskega, katerega vsebina je tako natanko predpisana kakor glasba, prav tako »Hrestač«. Abstraktni pa bi bil balet, ki bi ga koreograf napisal na glasbo Bachove suite.

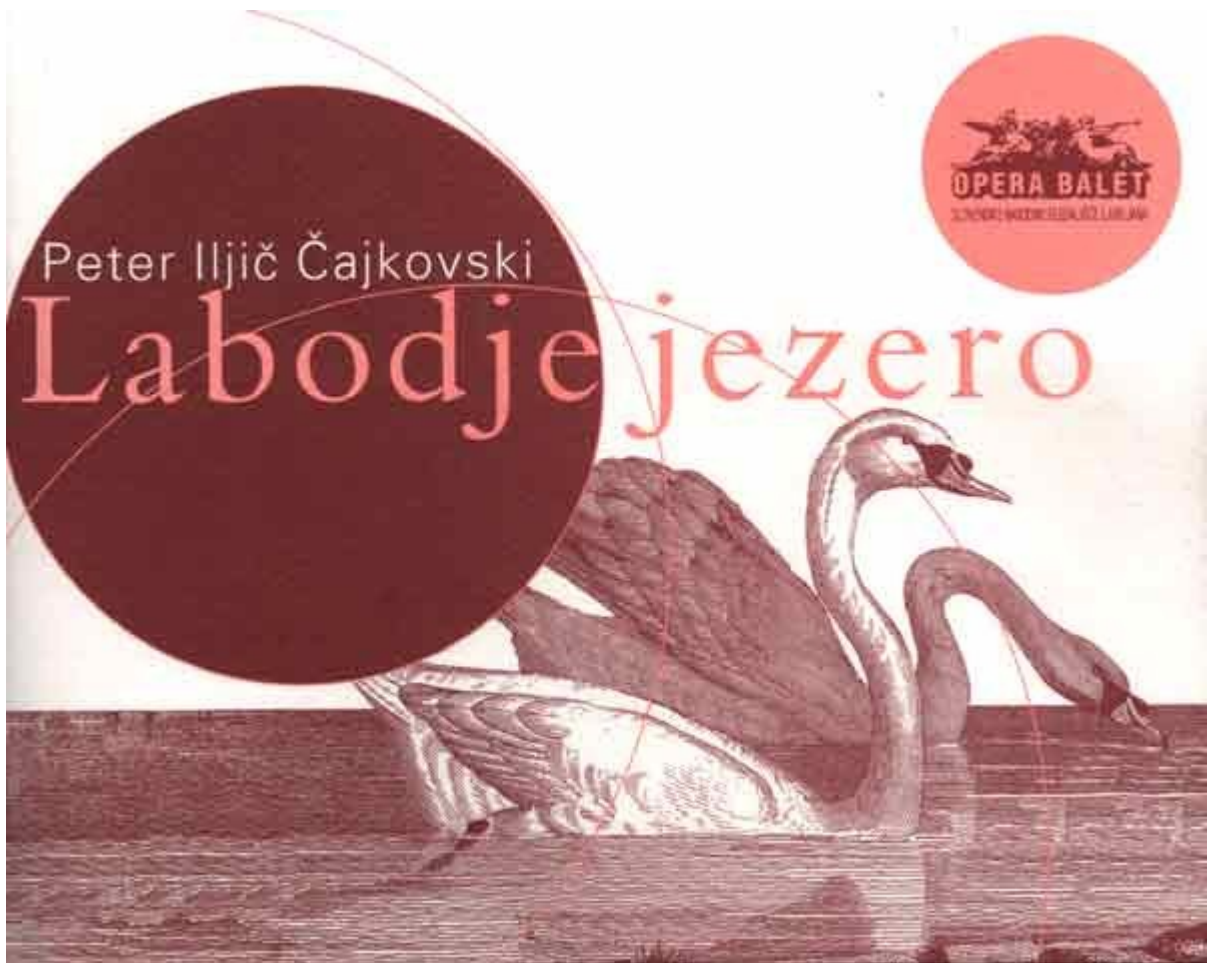


❖ Skladatelj

➤ Peter Iljič Čajkovski

Ruski skladatelj, ki se je rodil leta 1840 v Votkinsku. Njegova prva učiteljica je bila mati po rodu Francozinja. Umrla je ko mu je bilo komaj 14 let. Končal je pravno fakulteto in se zaposlil na ministrstvu za pravosodje. Vpisal se je na tečaj kompozicije, klavirja in flavte. Pisal in skladal je skorajda vse, najbolj pa je seveda znan po baletu

Labodje jezero. Po njem je ruski balet dosegel svetovni sloves. Umrl je leta 1893 v Sankt Peterburgu.



❖ Vsebina

Prvo dejanje

Princ Siegfried s prijatelji praznuje svoj enaindvajseti rojstni dan. Njegova mati je razočarana nad sinovim lahkotnim življenjem, saj je že čas, da si izbere nevesto. Právšnji trenutek za to bi lahko bila svečanost, ki bo naslednjega dne zvečer in na katero bodo prišla mnoga ugledna dekleta. Ko mati odide, mladeniči nadaljujejo igre. Siegfried, zatopljen v svoje melanholične misli, se jim ne pridruži. Pomladno nebo preleti jata labodov in Siegfried si zaželi, da bi šel na lov.

Drugo dejanje

Lepo princeso Odette in njene družice je ugrabil zlobni čarovnik Rothbart. Odvzel jim je človeško podobo in jih spremenil v labode, ki ponoči spet dobijo človeško obliko. Na obali jezera v bližini dvorca se obsijana z mesečino pojavijo prelepa dekleta - labodi.

Siegfrid želi ujeti katero eno od njih, a mu to prepreči njihova princesa. Njena lepota tako premami princa, da se vanjo takoj zaljubi. Nenadna ljubezen ohrabri princeso Odette, ki mladeniču izda skrivnost: Rothbartova čarovnija bo premagana le, če bo srečala človeka, ki ji bo za vselej poklonil svoje srce in ji ostal zvest. Siegfried Odette obljubi večno ljubezen in jo povabi na svečanost. Zlobnega čarovnika zagrabi strašen bes in hkrati strah, da bo izgubil moč nad začarimi bitji. Prvi svit prekine idilično ljubezensko srečanje in veselje deklet, ki morajo slediti Rothbartu ter se ponovno spremeniti v labode.

Tretje dejanje

S prihodom kraljice se začne razkošna svečanost. Siegfriedu misli neprestano bežijo k Odette, zato zavrne vse predstavljene mlade dame. Nizajo se plesi in svečanost je na vrhuncu, ko nepričakovano najavijo neznanega gosta s svojo hčerko. Prihod neznancev zbudi veliko pozornost. Vstopi Rothbart, ki s sabo vodi demonsko pojavo Odilie, ki je, vsa v črnem, videti kot zrcalna podoba zapeljive Odette. Siegfrieda premami podobnost in misli, da je v njej prepoznal svojo izbranko. Očaran nad njeno magično podobo pred vsemi razglasi, da je to dekle njegova izbranka in da se bo z njo poročil. Tudi tokrat ji obljubi večno ljubezen in tako se ujame v čarovnikovo past, saj je ta računal na poroko svoje hčerke z mladim princem. Prevara je uspela in demona se zmagoslavno vrneto v svoj svet. A blodeči duh osamljene in prevarane Odette razkrije spletko. Obupani Siegfried se odloči, da bo popravil svojo zmoto, in se odpravi v začarani svet iskat ljubljeno bitje.

Četrto dejanje

Na mestu, kjer sta se princ in princesa prvič srečala, žalostna dekleta - labodi pričakujejo svojo nesrečno prijateljico. Ko se ta vrne, se čarovnik sklence maščevati in pokliče viharne valove, s katerimi namerava uničiti labode. Nameru mu prepreči Siegfried, ki je prepričan, da lahko samo s pogumom in borbenostjo ohrani svojo ljubezen ter jo na ta način osvobodi jarmov sveta začaranih. V borbi, ki traja do svita, Siegfried ubije Rothbarta in dokončno uniči čarovnijo.

➤ Igor Švara (dirigent)

Dirigent in pianist Igor Švara je po končani gimnaziji in srednji glasbeni šoli nadaljeval študij na Akademiji za glasbo v Ljubljani, in sicer dirigiranje in klavir. V SNG Opera in balet Ljubljana je zaposlen od leta 1972. Najprej je bil baletni in operni korepetitor, nato dirigent – asistent, od leta 1983 pa je stalni dirigent.

Je dobitnik študentske Prešernove nagrade za dirigiranje in posebnega priznanja na opernem bienalu v Ljubljani. Dirigiral je različnim domačim in evropskim simfoničnim orkestrom. Od leta 1995 do 1998 je bil stalni gost dirigent v salzburški operi. Kot pianist in dirigent je za glasbene arhive posnel mnoga dela slovenskih in tujih skladateljev. Dirigiral je 51 različnih opernih in baletnih del.

Je stalni pedagoški sodelavec na Akademiji za glasbo v Ljubljani, redno pa sodeluje kot član žirij na domačih in mednarodnih solopevskih in zborovskih tekmovanjih. Od

pomladi 1981 je umetniški vodja Ljubljanskega okteta, s katerim je gostoval po Evropi, Aziji, ZDA, Kanadi in Avstraliji.

❖ *Lastna ocena*

Moj dober prijatelj je vedno rad hodil na balete pa čeprav na prvi pogled ni vzbujal takega videza, da bi rad imel balete, vse kaj drugega kot to. Mogoče kakšen rock, vsekakor pa ne balet. Vedno sem ga spraševal kako to? Pa mi je rekel, da ne ve. Včasih sem se mu celo smejal. Ni mi bilo jasno kako to.

Moram reči, da je tudi name balet naredil velik vtis. In mi je bil zelo všeč. Sedaj mi je seveda tudi jasno zakaj je njemu všeč. In odgovor je preprost, ker je to pač balet.



Prizori iz baletne predstave.

LITERATURA:

- http://www.mladina.si/vednik/200419/clanek/kul-knjige--bernard_nezmah-2/
- <http://www.operainbalet-lj.si/>
- Napovednik
- Faktopedija, enciklopedija